

‘Koeien melken in natuurgebied voor nieuw elan in Varsen’

pionier

Het komt niet zo vaak voor dat particulieren vechten om de landbouw te behouden. De dorpelingen Henny en Bertus Hekman in het Overijsselse Varsen doen dat wel en zetten bovendien in op een compleet nieuw concept van melkveehouderij in de natuur. Nog steeds is het niet rond, maar er zit beweging in, vertelt Henny hoopvol.

De wind wuift het gras als golven richting de oevers van de Vecht, die tussen de velden door slingert. Glooiingen van een heuvel ver raden dat het water wel eens zijn oevers heeft verlegd. Zon, wind, gras en water. Dat is bijna alles, hier vlakbij Varsen. Bijna, want er staat ook nog een huis met bijgebouwen en schuren. Het straalt in de middagzon en lijkt vergroeid met zijn omgeving. Alsof het het landschap mede heeft gevormd. “Op den Dunnenwind” staat met sierlijke letters op de buitenkant van het huis. Maar er mist iets. Er is geen activiteit, er zijn geen koeien die door open schuurdeuren staren. Tussen de dakpannen vallen gaten en de houten lat ten van de schuur laten de wind wel heel makkelijk door. De boerde rij is verlaten, het woonhuis bewoond door tijdelijke bewoners.

Dit is het resultaat van de plannen in het kader van de reconstructie Salland/Twente, waarbij het gebied langs de Vecht tussen Ommen en Dalfts en was aangewezen als verwevingsgebied, waar zowel landbouw als natuur zou blijven. De 200 hectare rond Op den Dunnenwind moest terug naar de natuur, zonder enige activiteit. De groot schalige camping is verdwenen, de boer is uitgekocht. Hij is met zijn koeien naar elders vertrokken.

Twee jaar geleden ontvouwen de overheden en Staatsbosbeheer de voornemens voor het gebied. De stemming was bedrukt, vertelt Henny Hekman, een van de inwoners van Varsen in gemeente Ommen. ‘De overgebleven boeren hadden het gevoel dat ze hen de nek omdraiden.’ Ook zij en haar man Bertus schrokken van de plannen.

Natuurmelkerij Varsen

Met Natuurmelkerij Varsen willen de initiatiefnemers een grootschalig natuurgebied beheren met rondtrekkend melkvee. Melkvee is bewerkelijker dan vleesvee, maar de verwachting is dat het meer rendement oplevert. Dit is nog niet eerder geprobeerd. Daarom ligt er een reeks vragen, waarvoor nader onderzoek nodig is. Het gaat dan om vragen als of en hoe de natuurdoelen te halen zijn; hoe de bedrijfsvoering er het beste kan uitzien. Maar ook of afzet van de melk met meerwaarde te realiseren is en hoe de samenwerkingsvorm tussen de ondernemers, Staatsbosbeheer en een afzetorganisatie vorm kan krijgen.

'Het is zo'n prachtig gebied en het leek wel of er helemaal niets meer mocht.' Gewend aan het boerenleven – Bertus is opgegroeid op een boerderij – trokken ze zich als "gewone" burgers het lot van de boeren aan. 'Wij wilden proberen de negatieve stemming onder de boeren te keren, kijken of er toch iets mogelijk was zodat wij als buurtschap, en dan vooral de landbouw, ook iets konden hebben aan de nieuwe natuur. Wij wilden vitaliteit terugbrengen. Anders krijg je hier verpaupering en leegloop.'

>> Energie om door te gaan

De drive om iets voor het dorp te doen, hebben Bertus en vooral Henny niet meer losgelaten. Het gaf hen de energie en de moed om twee jaar lang te duwen, te trekken, te bellen, te overleggen, vol te houden en de juiste mensen om zich heen te verzamelen. Zag zij het soms niet meer zitten, dan hielp hij haar er weer bovenop of andersom. Het heeft zijn vruchten afgeworpen. Er ligt nu een concreet plan om de nieuwe natuur te combineren met een melkveebedrijf, waarbij de koeien continu in de natuur lopen en in die natuur gemolken worden met een mobiele robot. De bedoeling is dat het bedrijf rendabel draait, zonder subsidie en dat het een inkomen oplevert voor één boer. De natuurbeheerder krijgt daarvoor de zekerheid dat het gebied onderhouden wordt. Dit is, gezien de geluiden uit Brussel dat subsidiestromen dreigen te verminderen, een belangrijk winstpunt. Voor de bewoners ligt de winst in het behoud van koeien in de wei en economische activiteit in het gebied. Slaagt het, dan is het concept zo toe te passen in andere grootschalige natuurgebieden.

>> De juiste mensen

Het concept natuurmelkerij komt van mensen die de familie Hekman om zich heen heeft weten te verzamelen. Ze benaderde Henk de Lange die aan de andere kant van Ommen de drijvende kracht was achter een initiatief voor productie, verwerking en verkoop van streekproducten in het Vechtdal, via de stichting Dianthus. De Lange leerde weer via een ander project onderzoeker Paul Galama van Wageningen UR kennen. Van hem kwamen de innovatieve ideeën over melken in de natuur. Met z'n vieren trokken ze verder op. Ze benaderden direct betrokkenen als gemeente, provincie, waterschap, LTO, Staatsbosbeheer en Dienst Landelijk Gebied. Die gaven de voorzichtig positieve raad het idee in een half jaar concreet te maken.

Hendrik Jan en Ina Buitenhuis kwamen erbij. Zij waren net met hun pluimveebedrijf uitgekocht en woonden zolang in een tijdelijk huis in de buurt van Varsen. Nu werd het serieus. De initiatiefnemers richtten een stichting op en vroegen subsidie aan bij LNV en de provincie voor innovatie en onderzoek (zie kader). Een half jaar later, het was inmiddels november 2007, werd bijna alle gevraagde subsidie toegelikt. 'Dat was feest. Een erkenning van je idee', vindt Henny.

>> Stal en woonhuis

Nu is er nog één grote hobbel te nemen. Staatsbosbeheer staat nog niet te juichen. Het idee was immers om alleen natuur te ontwikkelen. Dat er toch een stal in het gebied moet blijven als schuilplaats voor de koeien en dat daar ook een boer als natuurbeheerder bij wil wonen, is nog een stap te ver. 'We hebben gelobbyd bij het leven, via de politiek, via ons netwerk, hogerop in de organisaties. En ik heb het gevoel dat er beweging in het standpunt begint te komen, zeker als het gaat om de stal.'

Ondertussen bestaat er belangstelling van andere natuurorganisaties om elders te beginnen met de natuurmelkerij. Maar Henny en Bertus houden het liever bij Varsen.